

TÜRKİYE KOMPAKTI FİZİBİLİTE ÇALIŞMASI

Türkiye’de Uluslararası Tercihli Ticaret Yoluyla
Ekonomik Büyüme ve Mülteciler ve Ev Sahibi
Toplulukların İstihdamının Teşviki

**TÜRK EKONOMİSİ,
SURIYELİ MÜLTECİLER VE
EV SAHİBİ TOPLULUKLAR İÇİN
KAZAN-KAZAN ÇÖZÜMLER**

TÜRKİYE KOMPAKTI POLİTİKA NOTU

Fotoğraf: Mustafa Bilge Satkın

Yönetici Özeti

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından araştırılan bu politika notu, Türk politika belirleyicilerini, uluslararası yardım topluluğunu, donör hükümetleri ve özel sektörü, mülteciler ve ev sahibi topluluklar için istihdam yaratımını teşvik etmek üzere ticaret tercihlerinden yararlanırken diğer yandan dünyanın en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapma konusunda Türkiye'yi destekleyecek yeni bir "Türkiye Kompaktı" oluşturmaya çalışmaktadır.

UNDP'nin fizibilite çalışması, Türkiye ve potansiyel

donör hükümetler arasında imzalanacak özel ticaret anlaşmalarının, Türkiye'nin emek yoğun sektörlerdeki ürünlerinin ihracatını artırarak 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile birlikte Türkiye'de kalkınma ve kapsayıcı büyümeyi desteklerken, mülteciler ve ev sahibi toplulukların kendine yeterliğine katkıda bulunacak kazan-kazan çözümü sunduğunu göstermektedir. Seçilen senaryo ve belirlenen sektörlerde, bu yaklaşım, Türkiye'de ihracatı %3 ve GSYH'yi %0,42 oranında artırırken 284.000'den fazla yeni istihdam (57.000 kadın ve erkek mülteci dahil veya yaratılan işlerin toplamının %20'si

Türkiye'de ihracatı **%3** ve GSYH'yi **%0,42** oranında artırırken **284.000'den fazla yeni istihdam yaratabilecektir.**

mültecilere ilişkin olmak üzere) yaratabilecektir.

Suriye krizine müdahaleye yönelik Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP) konusunda ve 3RP dışında ayrıntılı çalışmalar yürüten BM kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin de dahil olduğu birçok aktör kendisini mülteciler ve ev sahibi topluluk üyelerinin geçim imkanlarını desteklemeye adanmıştır, ancak işsizlik düzeyinin yüksek ve kayıt dışı çalışmanın yaygın olması birçok kişiyi kırılgan hale getirmiş ve sürtüşmelere yol açmıştır. Kayıtlı ekonomide yeni işler yaratma ihtiyacı son derece acildir.

UNDP, Türkiye Kompaktı fikrini hayata geçirmeye kendini adanmıştır.

Türkiye Kompaktı, mülteciler ve ev sahibi topluluklar için ulusal ekonomik önceliklere uygun biçimde kayıtlı iş fırsatlarının yaygınlaştırılması amacıyla ticaret tercihlerinden yararlanmak üzere özel sektördeki işverenler ve ticaret hacminin büyük olduğu ülkeler arasındaki ortaklıklar yoluyla çalışmalar

yaparak bu ihtiyaca tek bir yanıt vermeye yönelik yenilikçi ve tamamlayıcı bir girişimdir.

UNDP, Türkiye Kompaktı fikrini hayata geçirmeye kendini adanmıştır. UNDP; hükümet, özel sektör, ve uluslararası toplum ortaklarıyla iş birliği yaparak örgütsel, koordinasyon, ağ

kurma ve savunuculuk desteği sağlayabilir. Bu girişim diğer ülkelerin deneyimlerinden yararlanmaktadır; Türkiye'de test edildiğinde ise, dünyanın başka yerlerinde uzun süreli yerinden edilmeye yönelik yinelenen uygulamalar sunmayı vaat etmektedir.

Ekonomik Kapsayıcılığa Yönelik Yeni Yaklaşım: Arka Plan ve Gerekçe

Türkiye on yılı aşkın süredir çok büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır ve bu nüfusa 2022 itibarıyla sayıları 3,7 milyona ulaşmış Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler (GKAS)¹ ve başka ülkelere gelen 320.000 uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri dahildir. Son veriler, Türkiye'de Suriyeli mültecilerin %46'sının kadınlardan oluştuğunu göstermektedir.² Türk Hükümeti tarafından 2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği temelinde hazırlanan politika çerçevesi, Suriyeli mültecilere sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerin yanı sıra işgücü piyasasına da erişim kazandıran kapsayıcı bir çerçeve olması

nedeniyle haklı övgüler almıştır. Türkiye bu çerçeve kapsamında 2018 Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat'ının temel önerilerini hayata geçirmektedir.

Bu kapsayıcı politikalarla karşın, mülteciler ve ev sahibi toplulukların durumu hâlâ oldukça zordur. Mültecilerin birçoğu hâlâ sosyal yardımlara bağımlıdır, ve sürdürülebilir istihdama erişim yoluyla kendi imkânlarıyla yaşamlarını sürdürme konusunda zorlanmaya devam etmektedir. **Yalnızca az sayıda Suriyeli kayıtlı istihdam için gereken çalışma izinlerine sahipken, yaklaşık bir milyon mülteci kayıt dışı çalışmaktadır. Mülteci hane halklarının %90'ı aylık giderleri ve temel hane halkı ihtiyaçlarını tam**

Türkiye on yılı aşkın süredir çok büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır ve bu nüfusa 2022 itibarıyla sayıları

3.7
milyona
ulaşmış Geçici
Koruma Altındaki
Suriyeliler

olarak karşılayamadıklarını bildirmektedir.³ Türkiye'de yerinden edilmiş Suriyeli kadınlar arasında işgücüne katılım oranı ise, 2020 yılında %18,6

¹ Belgede Suriyeli mülteciler olarak söz edilmektedir.

² İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı (2022). "Geçici Koruma İstatistikleri". <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

³ 3RP Inter Agency Protection Need Assessment (IAPNA) Round 6 (Eylül 2022)

Yalnızca az sayıda Suriyeli kayıtlı istihdam için gereken çalışma izinlerine sahipken, yaklaşık **bir milyon mülteci kayıt dışı çalışmaktadır.**

Mülteci hane halklarının %90'ı aylık giderleri ve temel hane halkı ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadıklarını bildirmektedir

TÜRKİYE KOMPAKTI POLİTİKA NOTU

ile, bilhassa düşüktür.⁴ Bunlara ek olarak, artan sayıda Suriyeli mültecinin belli bir süre daha Türkiye'de kalmayı planladığı bir bağlamda kendileri de zorlu sosyo-ekonomik koşullarla karşı karşıya kalan ev sahibi topluluk üyeleri arasındaki toplumsal gerilimler artmaktadır.

Kamu sektörü, uluslararası örgütler ve sivil toplum aktörlerinin hayata geçirdiği geçim kaynakları programları insanların yaşamlarını iyileştirmekle birlikte, gereken ölçekte yeni işler yaratmamaktadır. Uluslararası fonlarla finanse edilen istihdam programlarının (mülteciler ve ev sahibi toplulukları içeren) kümülatif sonuçlarına ilişkin son tahminlere göre, 2024 yılı sonunda, 2017 yılından itibaren 66.000 yeni istihdam yaratılmış; 9.600 işletme desteklenmiş; 316.000 kişiye ise beceri eğitimi ve başka istihdam edilebilirlik destekleri sağlanmış olacaktır.⁵ Bu rakamlar ihtiyaçlar bakımından oldukça yetersiz kalmaktadır; uluslararası aktörlerin Türk Hükümeti'ni desteklemeye yönelik

mevcut yaklaşımlarını büyütme ve çoğaltmak için yeni çözümler bulunması gerekmektedir.

Mültecilerin kendine yeterliliğini, ev sahibi toplulukların istihdamını ve Türkiye'nin ekonomik büyümesini destekleyecek yenilikçi yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni piyasa fırsatlarına erişim yeterince büyük ölçekte sürdürülebilir işler yaratmanın vazgeçilmez önkoşulları arasında olduğundan, uluslararası ticaret kalıcı çözümler bulunmasında kritik rol oynamaktadır. UNDP Türkiye bu potansiyeli değerlendirmek için, bir yandan ekonomik büyüme desteklenirken diğer yandan özel sektör istihdamının yaygınlaştırılması amacıyla uluslararası ticaret tercihlerinin nasıl kullanılabileceği konusunda fizibilite çalışması yürütmüştür.

Fizibilite çalışması, çok sayıda Suriyeli mülteciye kayıtlı istihdam sağlayan sektörlerde Türkiye'nin ihracat faaliyetlerine yönelik ticaret tercihleri sunmaya istekli ticaret

ortaklarıyla kamu/özel ortaklığı kapsamında imzalanacak "Türkiye Kompaktı"nın, hem mülteciler hem de ev sahibi topluluklar için yeni yararlı fırsatlar sağlayabileceğini göstermiştir.

Böyle bir anlaşma, 2018 Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat⁶ ile son derece uyumludur. Ev sahibi ülkeler üzerindeki baskıların hafifletilmesi ve mültecilerin kendine yeterliliğinin artırılması için uluslararası iş birlikleri yoluyla sorumlulukları daha adil paylaşma ihtiyacının varlığını kabul eden 2018 Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat, ilgili uluslararası yükümlülüklerle uygun biçimde, özellikle mültecilerin işgücüne yüksek katılım gösterdiği mal ve sektörlere yönelik tercihli ticaret düzenlemelerinin araştırılmasını önermektedir. Önerilen Türkiye Kompaktı, ihracat odaklı üretim artışının yeni gelenler için işgücü piyasalarında çok büyük istihdam fırsatları yaratabileceğini gösteren, diğer ülke ve mekanizma örneklerini temel alarak daha da geliştirmektedir.

Mültecilerin kendine yeterliliğini, ev sahibi toplulukların istihdamını ve Türkiye'nin ekonomik büyümesini destekleyecek yenilikçi yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Fotoğraf: Mustafa Bilge Satkin

Önceki Kompaktlardan alınan derslerden yararlanmak

Türkiye Kompaktı Fizibilite Çalışması, Ürdün'de AB, Mısır'da ABD ve Etiyopya'da AB/BK tarafından denenilen de dahil olmak üzere, önceki çeşitli benzer mekanizmalardan alınan - hem olumlu hem de olumsuz - derslerden yararlanmaktadır.

Özel Ekonomik Bölgeler uygulaması ile, Ürdün örneğinde, Kompakt'ın önünde önemli zorluklar mevcuttu: (1) Hedeflenen ürünleri Avrupa Birliği'ne (AB) ihraç edebilecek rekabetçi

işletmelerin olmaması; (2) Birçok ürünün mamul mallara ilişkin AB teknik standartlarına uymaması; ve (3) Standardın altında yaşam koşulları, işe gidiş-geliş sürelerinin uzunluğu, insana yakışır ulaşım imkanlarının olmaması ve düşük ücretler nedeniyle, Suriyelileri hedeflenen sanayi bölgelerinde çalışmaya cezbetme konusunda zorluklar.

Türkiye'de bu zorluklar, işletmelerin çeşitlenmiş

olması, işletmelere gerekli teknik desteğin sağlanması ve çalışanlar için elverişli uyum eylemleri sayesinde hafifletilebilmektedir.

Etiyopya'da Kompakt'ın karşısındaki üç temel zorluk şunlardı: (1) Lojistik giderler; (2) Vasıflı işgücü arzının sınırlı olması; ve (3) Kurumsal ve idari kapasitenin düşüklüğü. Türkiye'nin denize erişimi ve bağlanabilirliği sayesinde, lojistik giderler nispeten düşüktür ve idari kapasiteler oldukça sağlamdır.

Temel Bulgular:

Türkiye Kompaktı Mültecilere Yönelik Yanıtlarda Oyun Değiştirici Rol Oynayabilir Mi?

UNDP'nin fizibilite çalışması, Türk işletmeleri, Suriyeli mülteciler, ev sahibi topluluklar ve Türk ekonomisine önemli düzeyde doğrudan ve dolaylı yararlar getirme konusunda bir "Türkiye Kompaktı"nın potansiyeli olduğunu teyit etmektedir. Çalışma üç kısma ayrılmıştır: (1) Mültecilerin istihdam edildiği sektörlerin analizi: tarım, gıda işleme

ve tekstil-giyim sektörleri (ayakkabıcılık ve deri mamulleri dahil); (2) AB, ABD ve Kanada gibi potansiyel ihracat pazarlarının analizi; ve (3) Hedeflenen ticaret ortakları tarafından Türkiye'ye sunulan yeni ticaret tercihlerinin, hedeflenen sektörlerde istihdam yaratımını potansiyel olarak nasıl etkileyebileceğini gösteren senaryolar. Çalışma aynı zamanda gümrük vergisi

muafiyeti, kotaların ve tarife dışı engellerin kaldırılmasının yaratacağı etkileri de değerlendirmektedir.

Mülteciler için %20 istihdam kotası uygulayan sektörlerde AB, ABD ve Kanada tarafından ticaret tercihlerinden tam yararlanma imkânı tanınan en elverişli senaryoda, Türkiye Kompaktı aşağıdaki yararları sağlayabilir:

2025 yılında Türkiye'nin ihracatında 7,8 milyar ABD dolarına varan artış; bu rakam, Türkiye'nin toplam ihracatının %3'üne eşittir.

57.000 Suriyeli mülteci dahil olmak üzere, doğrudan 284.000 kayıtlı istihdam yaratılması.

Üretim ve talep artışı yoluyla dolaylı olarak 52.000 istihdam daha yaratılması.

Türkiye'nin GSYH'sinde doğrudan %0,42, dolaylı olarak ise ek %0,40 oranında artış.

Doğrudan vergi ve sosyal güvenlik gelirlerinde 7,2 milyar TL artış; bu tutarın 1,1 milyar ila 1,5 milyar TL'si Suriyeli işçilerin kayıtlı istihdama geçirilmesiyle elde edilecektir⁷.

Şekil 1: 2025'te toplam tahmini istihdam yaratımı

Pazar	Senaryolar (hedeflenen pazarlara ticaret artışı)	
	İhracat pazarının %50 açılması	İhracat pazarının %100 açılması
ABD Giyim ürünleri	46,048	189,518
Kanada Giyim ürünleri	14,663	35,870
AB Tarım	16,944	42,871
AB Gıda	4,448	15,659
AB Toplam	21,392	58,530
Yaratılabilecek toplam istihdam	82,104	283,918

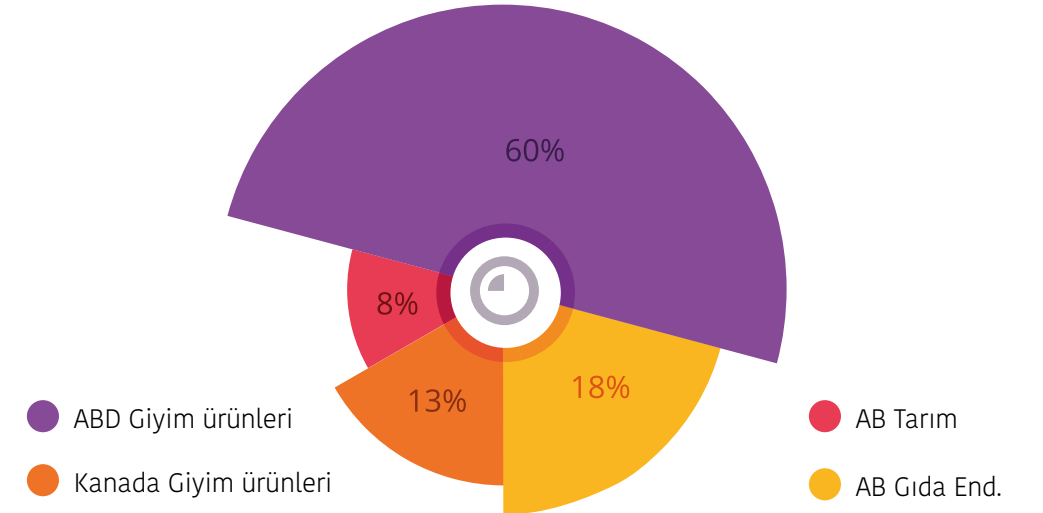
Yukarıda verilen rakamlar, ABD, Kanada ve AB'de hedeflenen sektörlerde ihracat pazarlarının kısmen ve tam olarak açılmasına bağlı olarak yaratılacak istihdama ilişkin tahminleri temsil etmektedir. Türkiye Kompaktı'nın tam etkilerini daha da genişletebilmek amacıyla, yukarıda verilen rakamlar, hedeflenen sektörlerde işletme başına düşen mülteci sayısına yönelik olarak, şu anda maksimum %10 olan

yasal kotanın minimum %20 olacak şekilde artırılmasına dayanmaktadır. Suriyeli işçilerin oranı %10'da kaldığı takdirde, Suriyelilerin kayıtlı istihdama geçişi üzerindeki etkiler de daha asgari düzeyde kalacaktır.

Ek gelirlerin en büyük kaynağı, giyim ve ilgili ürünlerin ABD ve Kanada pazarlarına ihracatındaki artış olacaktır. En iyi senaryoda, kümülatif ihracat kazanımının dörtte üçü Kuzey Amerika'ya satılan giyim

ürünlerinden oluşacaktır. AB'ye yapılacak ek tarım ihracatı önemli ancak daha az etkili olacaktır. Fizibilite çalışması Körfez ülkeleri, Latin Amerika, Mağrip, Asya ve Birleşik Krallık gibi çeşitli bölgelerdeki diğer olası ticaret ortaklarına ilişkin diğer olasılıkları da irdelemektedir. Ancak analize göre, istihdam yaratımı üzerindeki en büyük etkiler ABD, Kanada ve AB pazarlarından elde edilecektir.

Şekil 2: Pazarlara göre ihracat artışı (en iyi senaryo)

⁷ 2022'nin birinci döneminde geçerli ortalama döviz kuruna göre (1 ABD doları = 14,8 TL), 7.236 TL 487 milyon ABD doları; 1.090 milyon TL 74 milyon ABD doları, 1.450 milyon TL ise 98 milyon ABD doları değerindedir.

Suriyeli mültecilerin istihdamına yönelik coğrafi kısıtlama ve kotaların yeniden gözden geçirilmesi gerekecektir.

Türkiye Kompaktı'nı hayata geçirebilmek için, Türkiye ve ekonomik ortaklarının, açık biçimde Türk ve Suriyeli işçilerin istihdamını teşvik etme amacını taşıyan en az on yıllık özel

Türkiye Kompaktı'nın Oluşturulması

ticaret anlaşmaları üzerinde mutabık kalması gerekecektir. Bu anlaşmalardan en üst düzeyde yarar elde etmek için, Suriyeli mültecilerin istihdamına yönelik coğrafi kısıtlama ve kotaların mevcut işgücünün tam potansiyelinden yararlanmak üzere yeniden gözden geçirilmesi gerekecektir.⁸

Ticaret tercihleri giyim⁹, tarım, ve gıda ürünleri gibi **emek yoğun sektörlerle odaklanmalıdır.**

Daha ileri düzeyde araştırmalar, mülteci yoğunluğunun fazla olduğu yerlerdeki Organize Sanayi Bölgelerinin (OSB'ler) Türkiye Kompaktı kapsamında bölgesel kalkınma yaklaşımının temelini nasıl oluşturacağını göstermelidir. Gelişmiş lojistik ve altyapıları ile, OSB'ler uluslararası ticaret için

halihazırda güçlü bir platform sunmaktadır. İhracat odaklı yeni bir teşvik kümesinin mevcudiyeti ve bunların daha geniş bir yerel kalkınma çerçevesine entegre edilmesi, OSB'leri hem mülteciler hem de ev sahibi topluluk üyeleri için daha da cazip hale getirecektir. Doğu Anadolu'da yer alan OSB'ler (örneğin Polateli), Türkiye Kompaktı'nın taşıdığı potansiyelin test edileceği pilot bölge işlevi görebilir.

Türkiye Kompaktı uluslararası çalışma standartları, çevre koruma kuralları, ve kadın erkek eşitliği ilkesine uyumu daha da artırmayı taahhüt etmektedir. Kayıtlı istihdam odağı, çocuk işçiliği ve kayıt dışı ekonomide çalışan işçilerin maruz kaldığı diğer istismar türleriyle mücadeleye katkı sağlayacaktır.

Türkiye Kompaktı için Sonraki Adımlar

Türkiye Kompaktı'nın başarılı bir biçimde uygulanması için, UNDP; Türk Hükümeti, özel sektör ve kalkınma ortaklarının da dahil olduğu paydaşlar için aşağıda verilen sonraki adımlar ve taahhütleri önermektedir.

Türk Hükümeti:

Mülteci işgücünün ihracat malları üretimine yönelik katkılarına değerlendirmek üzere izleme sistemi kurmalıdır.

Bu aynı zamanda Kompakt'ın parçası olmanın ön koşulu olarak Türk işletmelerinin mültecileri resmi olarak istihdam etmesine yönelik şeffaflık ve hesap verebilirlik çerçevesi sağlayacaktır; bu durum ise mültecilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesinin yanı sıra çevreyle ilgili önlemlere uyulmasına katkıda bulunacaktır.

Mülteci işçiler için hareket özgürlüğünün kapsamını hedefli biçimde genişletmelidir.

Mevcut bağlamda, mültecilerin yalnız kayıtlı oldukları ilde çalışmasına ilişkin kısıtlama bu kişilerin istihdamına yönelik önemli bir engel oluşturmaktadır. Türkiye Kompaktı'nın bağlamı özelinde, bu kısıtlamanın kaldırılması beceri ve deneyim açısından daha iyi eşleşmenin oluşmasına imkan vererek özel sektörde verimliliğin artmasına yol açacaktır.

Çalışanların çalışma izni ve işler arası transfer başvurusunda bulunmasına imkân tanıyacak, esnek ve ülke genelinde geçerli çalışma izinleri vermelidir.

Mevcut çalışma izni sistemi, işverenlerin mülteci işçilerini kayıt altına alma başvurusunda bulunup bulunmama isteğine dayanmaktadır. Bazı işverenler çalışma izni başvurusunda bulunmayı zahmetli bulmaktadır. Gereken belge sayısının azaltılması, daha bütünlük bilgisi sistemleri, potansiyel çalışanların kendileri için çalışma izni başvurusunda bulunmasına ve işçilerin iş değiştirmesine olanak sağlanması gibi önlemler yoluyla başvuru sürecini kolaylaştırmak, istihdamın kayıt altına alınmasını da kolaylaştıracaktır.

Mültecilerin kayıtlı işlere erişimini kolaylaştırmak amacıyla, Türkiye Kompaktı'nın hedeflediği sektörlerde işletme başına maksimum Suriyeli işçi kotasını %10'dan %20'ye çıkarmalıdır.

Sosyal yardım programlarını, mültecilerin kayıtlı işgücüne geçişini tamamlayacak biçimde düzenlemelidir. En kırılgan gruplara yönelik sosyal yardım programlarını sürdürmek kritik öneme sahip olmakla birlikte, Sosyal Uyum Yardım (SUY) Programı ve diğer yardım programları, kayıtlı işgücü piyasasına girecek yararlanıcılar için gelir güvenliğini bir düzeye kadar koruyacak istihdama geçiş yaklaşımının altını çizmelidir.

Türkiye Kompaktı'nın kapsadığı sektörlerde ücretler ve çalışma koşullarının mülteciler için yeterince cazip olmasını sağlamalıdır. Ürdün Kompaktı'ndan alınan temel derslerden biri çalışma saatleri, ücret ve işe gidiş-geliş süreleri gibi faktörlerin, işi kabul etme ve işte kalmada etkili olduğuna işaret etmektedir. Mültecilere, kayıtlı işleri kabul ettiklerinde statülerini veya hizmetlere ve sosyal korumaya erişimlerini kaybetmeyeceklerine dair güven verilmelidir. Özellikle sosyo-ekonomik kapsayıcılık politikaları, mülteci kadınların karşılaştığı zorlukları dikkate almalı ve onların özel ihtiyaçlarına uyarlanmalıdır.

8 3RP-TRC Task Team on Transition and Referrals to Livelihoods, Politika Notu, Eylül 2022.

9 Özellikle HS 61 (Giyim ürünleri, aksesuarlar, örme veya kroşe); HS 62 (Giyim ürünleri, aksesuarlar, örme veya kroşe olmayan)

Türkiye’de özel sektör ve ticaret odaları, sanayi birlikleri ve platformlar:

İhracat potansiyeli en yüksek ürünler için pazar hedeflerini belirlemek ve kararlaştırmak amacıyla, ihracatçılar ve sanayici birlikleriyle iş birliği halinde özel değerlendirmeler yapmalıdır. İhracatı artırmaya yönelik ticaret tercihleri hazır giyim, giyecek veya gıda ürünleri gibi emek yoğun ürünler için en büyük potansiyele sahiptir. İhracatçıların ihtiyaçları, hedefleri ve ticaret engellerini belirleyebilmek için, ABD, Kanada ve AB pazarlarına ihraç edilme potansiyeli en yüksek ürünleri tespit etmek üzere tekstil ve tarım sektörlerinde yer alan üretici ve ihracatçı birliklerine danışılmalıdır. Özel sektörün bu sürece erken dahil olması, Türkiye Kompaktı kapsamında Suriyeli işçilerin işe alınmasının avantajlarını göstermek için fırsat oluşturacaktır.

Türkiye Kompaktı’nın sağladığı fırsatlar, kapsayıcılık gerekleri ve işçi haklarına ilişkin farkındalık artırma kampanyaları aracılığıyla işverenleri bilgilendirmelidir. Özel sektör, mültecileri istihdam etmeleri halinde elde edecekleri avantajlar ve sömürü durumlarını engellemek için mülteci işçilere yönelik hak ve sorumlulukları konusunda bilinçlendirilmelidir. Kanıt temelli farkındalık girişimleri aracılığıyla olumsuz kalıp yargılar yok edilmeli, çeşitlilik ve kapsayıcılığı desteklemeye yönelik önlemler ise teşvik edilmelidir.

Tercihli ticaret anlaşmaları yapmaya hazır ülkeler:

Ticaret tercihlerinin işletmelere yönelik güçlü teşvikler oluşturması ve özel sektör tarafından tanımlanabilir, beklenebilir önemli yararlar üretmesini sağlamalıdır.

Ticaret yararlarının uygulanması üzerindeki -yararların uygulandığı yerler, sektörler veya ürün sayıları üzerindeki sınırlamalar gibi- kısıtlamalar, yatırım yapma ve iş yaratmaya yönelik teşvikleri ve ticaret tercihinin etkilerini zayıflatabilir.

Ticaretin etkili biçimde serbestleştirilmesi ve sürdürülebilir etkiler yaratmasına imkân vermek amacıyla, mültecilerin istihdamı bileşenini de içeren açık koşullar geliştirmelidir. Ticaret tercihleri, özel sektörü yeni yatırımlar, pazarlama projeleri ve ihracat faaliyetleri planlamaya teşvik edecek kadar öngörülebilir ve istikrarlı olmalıdır.

Diğer BM kuruluşları ve STK’lar gibi kalkınma ortakları:

Operasyonel düzeyde, tüm eğitim bileşenlerini özel sektör ortaklığında tasarlayarak, ticaret tercihlerinin mülteciler ve ev sahibi topluluklar için iş yaratımıyla sonuçlanmasını sağlamaya yönelik mekanizmaları uygulamalıdır. Mültecilerin Türkçe dilinde de dahil olmak üzere beceri düzeylerini, işgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla eşleşecek biçimde artırmalıdır.

Türk Hükümeti ile birlikte, Türkiye Kompaktı’nı tanıtmaya yönelik iletişim kampanyası tasarlamalıdır. Siyasileşme riskini azaltmak için, Türkiye Kompaktı’nın Türk ekonomisi, özel sektör ve ev sahibi topluluk üyelerine sağlayacağı yararların halk tarafından anlaşılması gerekmektedir.

TÜRKİYE KOMPAKTI POLİTİKA NOTU

Fotoğraf: Mustafa Bilge Satkın

UNDP:

Kilit devlet kurumları ve uluslararası ortakların yer alacağı bir yönlendirme komitesi oluşturarak Türkiye Kompaktı’nı geliştirmelidir.

Bu kapsamda, 3RP ve diğer koordinasyon yapılarının halihazırda oluşturduğu ağları temel almalı ve bunları daha da geliştirmelidir. UNDP, kamu sektörünün diğer kilit aktörlerini de sürece dahil etmek için Ticaret Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı gibi hükümet muhataplarıyla birlikte çalışacaktır.

Türkiye Kompaktı’nı geliştirmeye yönelik ek teknik girdiler sağlamalıdır. Bunlara aşağıdakiler dahildir:

- Türkiye Kompaktı’nda yer alan ayrıcalıkların coğrafi kapsamının ve ticari ayrıcalıkların Türkiye’deki tüm ihracatçılara mı yoksa yalnızca belirli sektörler/bölgeler/alanlara mı uygulanacağını netleştirilmesi,
- Ürdün gibi örneklerden alınan dersler dikkate alınarak, işverenleri, mültecileri kayıtlı istihdama geçirmeye teşvik etmeye yönelik sübvansiyon fırsatlarının araştırılması,
- Ticaret ve sanayi odaları gibi yerel aktörlerin Türkiye Kompaktı’nın tasarımına kilit aktörler olarak katılımının, örneğin ileri teknik destek ve insan kaynakları desteği gibi yollarla güçlendirilmesi.

UNDP Hakkında

Dünya genelinde Birleşmiş Milletler sisteminin kalkınma kolu olarak UNDP, ani ve uzun süreli yerinden edilmeye yönelik yenilikçi kalkınma çözümleri bulmak için hükümetler, topluluklar ve ortaklar ile ortak çalışmalar yürütür. Dayanıklılık programları odağıyla UNDP, bölgede ilişkilendirme yaklaşımının düzenleyicisi olarak yerinden edilmeyi

önleme, yanıt verme ve buna yönelik çözümleri desteklemeyi amaçlayan kalkınma yaklaşımları konusunda zengin bilgi birikimi oluşturmuştur. Uzun süreli yerinden edilmenin kalkınma boyutu, dayanıklı çözümleri ortaya çıkaracak daha uzun vadeli bir yaklaşım gerektirir. UNDP'nin vizyonu kısa vadeli yanıtların uyumsal ve sürdürülebilir çözümlere ilişkin etkilerinin uzun

vadeli olmasını sağlamaya yönelik dönüştürücü yaklaşımların teşvik edilmesi ve desteklenmesini içerir. UNDP Türkiye, 3RP (Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı) bağlamında, kalıcı çözümleri gerçekleştirmeye çalışırken mültecilere yönelik yanıtların kalkınma boyutunu daha iyi ifade edebilmek için özel sektörle etkileşimlerinin kapsamını genişletmiştir.